

Ш. Таубаева
Г. Мұратбаева
Ж. Әлжанова

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ӘДІСНАМАСЫ

СӨЗДІК

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ.....	3
1-тарау. ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУ ӘДІСНАМАСЫ.....	5
1.1. Ғылым философиясы. Логика мен ғылым әдіснамасының жалпы ұғымдары	5
1.2. Педагогиканың философиясы және әдіснамасы.....	11
1.2.1. Философиялық бағдарлар	11
1.2.2. Педагогиканың ұғымдық-терминологиялық аппараты	14
1.2.3. Педагог-зерттеуші сөздігі.....	16
1.3. Зерттеу әдістері	30
1.4. Ғылыми әрекет	47
1.5. Зерттеу нәтижелері	54
1.6. Зерттеулердің сапасын бағалау өлшемдері	60
1.7. Педагогикадағы өлшемдер.....	88
2-тарау. ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ӘДІСНАМАСЫ.....	125
2.1. Тұғырлар, бағыттар, ұстанымдар	125
2.2. Психологиядағы әдістер мен әдістемелер	142
2.3. Байқау	160
2.4. Эксперимент	168
2.5. Сауалнама. Сұхбат. Сұрау	187
2.6. Тестілеу	200
2.7. Психологиядағы өлшеулер	213
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	230

ӘОЖ 37.015.3

КБЖ 74р

Т 24

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
философия және саясаттану факультетінің Ғылыми кеңесі
және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№1 хаттама 29.09.2022 ж.)*

Пікір жазғандар:

педагогика ғылымдарының докторы, профессор *А.А. Сатбекова*
педагогика ғылымдарының докторы, профессор *У.М. Абдиганбарова*
педагогика ғылымдарының докторы, профессор *А.А. Булатбаева*

Таубаева Ш.

Т 24 Педагогикалық-психологиялық зерттеулердің әдіснамасы:
сөздік / авт.-құраст.: Ш. Таубаева, Г. Мұратбаева, Ж. Әлжанова.
– Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 246 б.

ISBN 978-601-04-6342-4

«Педагогика және психология», «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану», «Педагогика философиясы және әдіснамасы» пәні бойынша «Педагогикалық өлшемдер» мамандығының докторанттары үшін сөздік (студенттерге, магистранттарға және «Білім беру» бағыты мамандықтарының докторанттарына көмек ретінде) оның үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес әзірленді.

Сөздікте 500-ге жуық термин, зерттеу жұмыстарын жүргізу кезінде білу қажет негізгі ұғымдар бар. Ол бірнеше пәннің тұжырымдамаларын қамтиды – педагогика, психология, философия, әлеуметтану және т.б.

Сөздік орта және жоғары оқу орындарының студенттеріне, аспиранттарға, мұғалімдерге, оқытушыларға, сондай-ақ ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру және жүзеге асыру мәселелеріне қызығушылық танытатын зерттеушілерге арналған.

ӘОЖ 37.015.3

КБЖ 74р

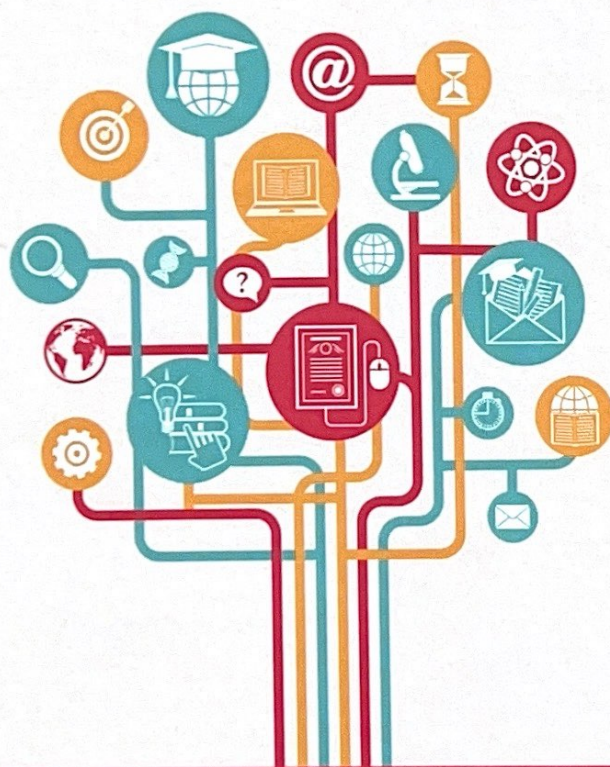
ISBN 978-601-04-6342-4

© авт.-құраст.: Таубаева Ш., Мұратбаева Г.,
Әлжанова Ж., 2023

© «Қазақ университеті» баспасы, 2023

Ш. Таубаева
Г. Муратбаева
Ж. Альжанова

МЕТОДОЛОГИЯ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ
ИССЛЕДОВАНИЙ

СЛОВАРЬ

УДК 37.015.3

ББК 88.6

Т 24

*Рекомендовано к изданию Ученым советом факультета
философии и политологии и РИСО КазНУ им. аль-Фараби
(протокол № 1 от 14.03.2023 г.)*

Рецензенты:

доктор педагогических наук, профессор **А.А. Сатбекова**
доктор педагогических наук, профессор **У.М. Абдиганбарова**
доктор педагогических наук, профессор **А.А. Булатбаева**

Авторы-составители:

Ш. Таубаева, Г. Муратбаева, Ж. Альжанова

**Т 24   Методология педагогических и психологических исследований: словарь / авт.-сост.: Ш. Таубаева, Г. Муратбаева, Ж. Альжанова. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 260 с.
ISBN 978-601-04-6347-9**

Словарь содержит около 500 терминов, ключевых понятий нескольких дисциплин, как педагогика, психология, философия, социология и др., знание которых необходимо при осуществлении исследовательской деятельности.

Словарь разработан в соответствии с типовой учебной программой и адресован студентам, магистрантам и докторантам специальностей группы «Образование»: «Педагогика и психология», «Социальная педагогика и самопознание», «Педагогические измерения» по дисциплине «Философия и методология педагогики», а также учителям-исследователям школ и педколледжей.

УДК 37.015.3

ББК 88.6

ISBN 978-601-04-6347-9

© Авт.-сост: Таубаева Ш., Муратбаева Г.,
Альжанова Ж., 2023

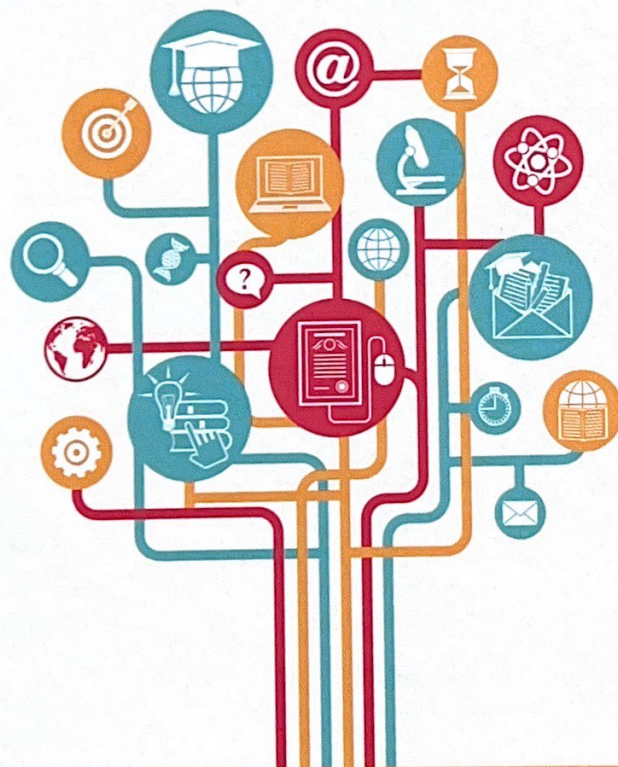
© КазНУ им. аль-Фараби, 2023

СОДЕРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ	3
Глава 1. МЕТОДОЛОГИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ.....	5
1.1. Философия науки. Основные понятия логики и методологии науки.....	5
1.2. Философия и методология педагогики	13
1.2.1. Философские основания.....	13
1.2.2. Понятийно-терминологический аппарат педагогики	14
1.2.3. Словарь педагога-исследователя	16
1.3. Методы исследований.....	31
1.4. Научная деятельность.....	49
1.5. Результаты исследований	59
1.6. Критерии оценки качества исследований.....	66
1.7. Измерения в педагогике.....	96
Глава 2. МЕТОДОЛОГИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ.....	142
2.1. Подходы, направления, принципы	142
2.2. Методы и методики в психологии	151
2.3. Наблюдение	186
2.4. Эксперимент	194
2.5. Анкетирование. Опрос. Интервью	201
2.6. Тестирование	215
2.7. Измерения в психологии	230
СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	248

Sh. Taubayeva
G. Muratbaeva
Zh. Alzhanova

METHODOLOGY OF PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL RESEARCH

DICTIONARY

UDC 37.015.3

BBK 74p

T 24

Recommended for publication by the Academic Council of the Faculty of Philosophy and Political Science and the Editorial and Publishing Council of Al-Farabi KazNU (protocol No 1, March 14, 2023)

Reviewers:

Doctor of Philosophy, Professor *A.R. Masalimova*
Doctor of Pedagogy, Professor *G.Zh. Menlibekova*
Candidate of Psychological Sciences, Professor *M.P. Kabakova*

Author-compiler:

Sh. Taubayeva, G. Muratbaeva, Zh. Alzhanova

T 24 Methodology of pedagogical and psychological research: dictionary / author-compiler: Sh. Taubayeva, G. Muratbaeva, Zh. Alzhanova. – Almaty: Qazaq University, 2023. – 216 p. ISBN 978-601-04-6343-1

Dictionary (to help students, magistrates and doctoral students of the specialties of the «Education» group): for doctoral students of the specialties «Pedagogy and Psychology», «Social Pedagogy and Self-Knowledge», «Pedagogical Measurements» in the discipline «Philosophy and Methodology of Pedagogy» and is developed in accordance with its a typical curriculum.

The dictionary contains about 500 terms, key concepts, knowledge of which is necessary in the implementation of research activities.

Includes concepts from several disciplines – pedagogy, psychology, philosophy, sociology, etc.

The dictionary is addressed to students of secondary and higher educational institutions, graduate students, teachers, professors, as well as people interested in the organization and implementation of research activities.

Designed for teachers of higher educational institutions, doctoral students, magistrates, students, as well as teachers-researchers of schools and pedagogical colleges.

Published in the author 's edition.

UDC 37.015.3

BBK 74p

ISBN 978-601-04-6343-1

© Author-compiler: Taubayeva Sh.,
Muratbaeva G., Alzhanova Zh., 2023
© Al-Farabi KazNU, 2023

CONTENT

PREFACE	3
Chapter 1. METHODOLOGY OF PEDAGOGICAL RESEARCH	5
1.1. Philosophy of science. The main notions of logics and methodology of science.....	5
1.2. Philosophy and Methodology of Pedagogy	12
1.2.1. Philosophical justification.....	12
1.2.2. Conceptual and terminological apparatus of pedagogy	13
1.2.3. Researcher's Dictionary.....	15
1.3. Research methods	28
1.4. Scientific activity	44
1.5. Research results	53
1.6. Criteria for assessing the quality of research	59
1.7. Measurements in pedagogy.....	86
Chapter 2. METHODOLOGY OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH.....	118
2.1. Approaches. Directions. Principles.....	118
2.2. Methods and techniques in psychology	125
2.3. Observation	155
2.4. Experiment.....	161
2.5. Questionnaire. Survey. Interview.....	167
2.6. Testing.....	178
2.7. Measurements in psychology.....	189
LIST OF USED LITERATURE	204